

Derol yahde he Ibrankooɓe

Habaru dow ɗerol ngool

Walaa tabbitindo binndudo ɗerol ngool. Ngol winndaama duu nder wakkati mo goondinɓe tinna no torree, ko watta ɓe mboppa goondinol maɓɓe. Ngol winndaama yahde he hawriine goondinɓe Iisa *Almasiihu gom naatune nder torraaji feere-fereji. *Yahudankooɓe duu ɓuri heewde nder hawriine goondinɓe ndee.

Daliila gaddo ngol winndaa woni semmbindinde goondinɓe nder goondinol mum'en. Goondinɓe ɓee kefake gartol Iisa *Almasiihu amma o wartaay faa woɓɓe maɓɓe coyyi nder bowka mum'en (Ibrankooɓe 6.1-6).

Binndudo ɗerol ngool hollii ɓe ko Iisa *Almasiihu woni Kisinoowo mo Alla lilowi. O hollii ɓe duu kujje tati. Arannde nii o hollii ɓe ko Iisa *Almasiihu no *Bii-Alla, omo ɓuri annabiibe e maleykaabe, omo ɓuri annabi *Muusa duu (Ibrankooɓe 3). O hollii ɓe kaden ko Iisa *Almasiihu no ɓuri mawɗo *cakkanooɓe Alla (Ibrankooɓe 4.14–5.10). O humni sadakaaji fuu ngam meedɗen (Ibrankooɓe 8–9), ngam majjum wadi, ɓe kaani daraade dow goondinol maɓɓe, ɓe nyemmina darinooɓe dow goondinol mum'en (Ibrankooɓe 11).

Ko winndaa nder ɗerol ngool

Iisa, laawol ngol Alla haaldiri himɓe (1.1-4)

Iisa ɓuri maleykaabe fuu (1.5–2.18)

Iisa ɓuri annabiibe fuu (3.1–4.13)

Golle cakkanol Alla de Iisa waɗi no buri de
 Haaruuna (4.14–7.28)
 Amaana keso no buri kinngo (8.1–10.18)
 Goondinol goonga e goonga (10.19–12.29)
 Baynodirol (13.1–25)

Iisa, laawol ngol Alla haaldiri himbe

¹ Illa fil'ajal, kile keewɗe Alla haaldi
 maamiraabe meeden har annabiibe mum he
 har laabi iri-iriji.

² Amma nder wakkati cakitiidɗo oo, o haaldirii
 en har Biyiiko, mo o subii, o waɗi donoowo
 huune fuu. Kanko duu o tagiri huune fuu.

³ Kanko laatii annuura mawɗo kolloowo
 teddungal Alla. Omo nii no Alla wa'i goonga e
 goonga. Har haala makko ngooduka baawɗe,
 omo dawrana huune fuu. Gaɗa ko o laatii
 laawol laabinol himbe yahde he hakkeji
 mum'en, o yencinaa, o joodowi nyaamo Alla
 Jom baawɗe e teddungal.

⁴ Nii waɗi ko Iisa buri maleykaabe fuu
 manngu hano no innde nde o hokkaa ndee
 burdi inde mabbe.

Bidɗo burɗo maleykaabe

⁵ Iisa buri maleykaabe fuu manngu ngam
 walaa maleykaajo mo Alla wi'anii :
Aan a Biyam.

Baawo hannden, miin woni *Baaba maa.*
 Naa kaden walaa maleykaajo mo o wi'anii kam
laatoto *Baaba mum, maleykaajo oon duu
laatoto Biyiiko.†

---

* 1:5 1.5 Jabuura 2.7 † 1:5 1.5 2 Samuwiila 7.14

6 Wakkati o lilannoo Afo makko oo nder
duuniyaaru, o wi'i :

Maleykaabe makko fuu cujidana mo.‡

7 Dow maleykaabe been o wi'i :

Kam no lila be hano keni.

*Omo wada be ngollana mo hano demle
hiite.§*

8 Amma dow Biyiiko, o wi'i :

Aan a Alla hano am,

laamu maa duuman faa abada abadin !

Sawru potal woni sawru ndu laamortodaa.

9 Afa hid'i dartinaaku,

ada wanyi oonyaare.

Ngam majjum wadi, o wi'i :

Miin, Alla Joomiraawo subii ma,

wujii ma nebbam,

*hokki ma beldum berne burde wonndiraabe
ma fuu.**

10 No winndaa duu, wi'aa :

Illa fudforde, aan Joomiraawo,

joyyini bedi leydi,

e juude maa tagirdaa bedi kammu.

11 *Kanyi, di timman. Amma aan kay, a heddoto.*

Di fuu di kidan hano no kotal hiddirta.

12 *A sowiran di no alkubbaare sowirtee,*

di mbattitirtee hano no kotal wattitirtee.

Amma aan kay, a wattitittaa,

mbuurnam maa duu walaa timmoode.†

13 *Baa nde worre, Alla wi'aay maleyka oo naa
ooto :*

War, njoodaa nyaamo am,

---

‡ 1:6 1.6 Wi'itaade Tawreeta 32.43 § 1:7 1.7 Jabuura 104.4

* 1:9 1.8-9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 1.10-12 Jabuura 102.26-28

faa mi sorna waybe maa ley teppere maa.‡
 14 Maleykaaŋe nee kanaa ruuhuuji gollanooji
 Alla non naa ? Hanaa kambe lilaa mballowa
 ronoobe kisinam naa ?

2

Habaru kisinam mawdam

¹ Ko nii Alla wadi Iisa no furi maleykaaŋe
 fuu manngu, ndenne eden kaani wattude
 hakkilooji meeden sanne he ko nanden dum
 ngam to en celu laawol goonga.

² *Tawreeta, haala Alla ka maleykaaŋe
 njottini to maamiraabe meeden kaan tabbitii.
 Neddo fuu mo teddinaay ka naa jedduŋo ka,
 hebi kiite de haani.

³ Noy ndadirten se en njeebake iri kisinam
 mawdam dam ? Kisinam dam, Iisa Joomiraawo
 meeden arti haali dow majjam, nden
 hettinaniibe mo been duu njottini dam to
 meeden.

⁴ Alla he hoore mum har alamaaji, golle
 mawde e kaayde feere-ferreeje holli ko tabbat
 haalaaji mabbe dii no goonga. O holli dum
 nder yeddande goondinbe *Ruuhu Ceniido no o
 muuyiri.

Habaru fowoowo himbe har kisinam

⁵ Duuniyaaru heyru warooru, ndu ngonden
 eden kaala dow mum nduu, Alla hokkaay
 maleyka fuu baawde laamaade ndu.

⁶ Amma nder dewtere gom winndaama,
 wi'aa :

---

‡ 1:13 1.13 Jabuura 110.1

*Noy bii-aadama foti faa ndekaa hakkillo maa
dow mum ?*

Ko jaasi tagaado faa kakkilodaa he mum ?

⁷ *A leynii mo wakkatiyel sedfa ley maleykaabe.*

A melliri mo darja he teddungal,

⁸ *a watti huune fuu ley mardi makko.**

Walaa fuu ko bii-aadama walaa baawde dow mum ngam Alla watti huune fuu nder mardi makko. Amma hannden eden ngi'ana ko'e meeden kujje kepporde bii-aadama ngam hanaa dow huune fuu be ngoodi baawde.

⁹ *Ko ngi'uden woni Iisa mo leesinaa ley maleykaabe nder wakkatiyel sedfa, kam nii joonin mellaa darja e teddungal ngam sabbu torra maayde ka o yari. Ndenne, nder moyyere Alla o maayi ngam bibbe aadama fuu.*

¹⁰ *Alla tagudo huune fuu ngam huune fuu teddina dum, no hidfi duudal bibbe mum naata nder teddungal mum. Iisa duu woni wuddu kisinam himbe, ngam majjum no haani Alla humna mo har torra.*

¹¹ *Lamnoowo e lamnaabe fuu baaba gooto. Iisa duu woni lamnoowo himbe he hakkeeki mum'en, ngam majjum wadi Iisa semtataa inndirde be banndiraabe mum, wakkati*

¹² *o wi'unoo Alla :*

*Mi haalanam banndiraabe am innde maa,
mi manete hakkune hawriine mabbe.†*

¹³ *O wi'i mo kaden :*

Mi dekan hoolaare am dow maa.

*Ndaa miin nii, miin he sukaabe be kokkudaa
kam, aan Alla.‡*

---

* **2:8 2.6-8** Jabuura 8.5-7 † **2:12 2.12** Jabuura 22.23 ‡ **2:13**
2.13 Esaaya 8.17-18

¹⁴ Ngam sukaabe been no fiɓɓe aadama, jom'en tewu he yiiyam, ko tawa he maɓɓe fuu no tawa he makko. O wa'ii he maɓɓe ngam har maayde makko o jaalo Seyɗan jogiido baawɗe maayde.

¹⁵ O soptina himbe, be mbuurnam mum'en fuu kulkulal maayde wadi dum'en maccube.

¹⁶ O waraay ngam wallude maleykaaɓe, amma ngam meeden, enen jippotooɓe he *Ibrahim wadi o wari.

¹⁷ Ngam majjum wadi nder huune fuu omo haani wa'ude he meeden ngam o laatoo mawɗo *cakkanooɓe Alla keewɗo yurmeene he hoolaare nder golle Alla ngam tabbintinde jaafol hakkeji duuniyaaru fuu.

¹⁸ Joonin omo waawa hisinde cii'aadɗo fuu ngam kanko e hoore makko, o yari iri torra fuu wakkati o sii'anoo.

3

No Iisa burdi Muusa

¹ Banndiraabe seniibe, onon hebuɓe Alla noddi dum'en ngam kawton he muudum dow kammu, ndekee hakkillooji moodon dow Iisa *Almasiihu. Alla lili mo ngam o laatoo mawɗo *cakkanooɓe mum, mawɗo *cakkanooɓe mo mbi'eten himbe fuu en tokki.

² Alla subake mo. Har golle makko, o holli aadilaaku, ir aadilaaku ngu *Muusa holli hakkune jama'aare Alla.

³ Se goonga, nyibuɗo no furi nyibdi mum manngu, nii Iisa burdi *Muusa manngu.

⁴ Suudu fuu he nyibudo d'um, amma nyibudo huune fuu oon woni Alla.

⁵ *Muusa golli ngam seedanaade dow ko Alla wi'ata yahde yeeso. O laatake golloowo kolniido hakkune jama'aare Alla fuu.

⁶ Amma *Almasiihu no bid'ɗo kolniido, ardinaado yeeso jama'aare Alla fuu. Enen ngoni jama'aare Alla ndeen, se tawi en tittinkinake he berne worre nder hoolaare, he nder tammude meeden, kujje de piyirten gabaare.

Habaru naatude nder powtiri Alla

⁷ Enen wonɓe jama'aare Alla goonga e goonga en kettinoo ko *Ruuhu Ceniido woni no wi'a en :

Hannden, se on nani daane Alla,

⁸ to laatee tiida-nyireebe hano maamiraabe moodon

wakkati be murtunoo he Alla,

nyannde be cikkunoo Alla nder ladde yeeruure.

⁹ Alla wi'i :

Toon be ponni ko'e maɓɓe he am,

baa ko be ngi'ii golle de ngadumi nder duubi lasooji d'idi,

be tinni, ibe tefa hunnduko am.

¹⁰ Tefol hunnduko am ngool wadi tikkanmi be, mbi'umi :

Wakkati fuu ibe cela laabi am,

ibe mbanyi tokkude kam !

¹¹ Faa berne am metti,

kuniimi, mbi'umi :

*Be naatataa faa abada nder powtiri ndi
ciryiimi ndiin.**

¹² Ndenne banndiraabe, kakkilee to baa gooto moodon tawree hakke he rafi goondinol nder berne mum, tutoore dum tottito he Alla Duumiido.

¹³ Hannden Alla nii no nodda on. Ndenne, nyannde fuu cembindinodiree berde, cembindinol nafoongol nyalaane hannden ndee, ngam to gooto moodon fuu laatoo tiida-nyireejo, hiilee naata nder wafude hakke.

¹⁴ Sabu sikka fuu walaa, en kawridooɓe he *Almasiihu nde nii en njogake no woodiri goondinol meeden gootol, ngol ngoodunoden wakkati puɗɗufen goondinde faa wara he timmoode meeden.

¹⁵ Ngam no winndaa no wi'aa :
*Hannden, se on nani daane Alla,
to laatee tiida-nyireebe hano maamiraabe
moodon*

wakkati be murtunoo he Alla.

¹⁶ Moy'en ngonni nanube daane Alla dey murti he makko been ? Murtube been ngonni tawaabe nder jama'aare nde *Muusa ardi wakkati burtaaki mum'en nder leydi Misira.

¹⁷ Moy'en ngonni himbe be Alla tikkani duubi lasooji dɗiɗi been ? Murtube caami, maayi nder ladde been, kam'en ngonni be Alla tikkani been.

¹⁸ Moy'en ngonni be o hunii naatataa nder powtiri ndi o siryi ndiin ? Saliibe mo been, kam'en ngonni hunaaɓe naatataa abada nder powtiri ndiin.

---

* **3:11 3.7-11** Jabuura 95.7-11

19 En ngi'ii duu ko rafi goondfinol maɓɓe wadi be kebaay sorude ley powtiri ndiin.

4

Nyalaane powtiri ngam himɓe Alla

¹ Alkawal naatol meeden nder powtiri Alla ndiin no don faa hannden, ndenne kakkiloden to neddo meeden fuu tawee wettori heppa naatude.

² Ngam enen duu, en nanii *Habaruu lobbo oo hano no be nanirnoo mo nder ladde yeeruure. Amma kamɓe kay, wakkati be nanunoo mo, o nafaay be ngam be kettinaaki mo goonga e goonga.

³ Amma enen goondfinɓe, enen ngonii naatoobe nder powtiri Alla ndiin. En tayko haala Alla mbi'uka :

Nder tikkere am kuniimi, mbi'umi :

Be naatataa nder powtiri am abada !*

Alla wi'i dum baa ko tawi o humni golle makko fuu illa wakkati cinngol duuniyaaru.

⁴ Ngam dow nyalaane jedɗabere ndeen, nder dewtere gom winndaama wi'aa :

Gada golle balde jeegom Alla fowti nyalaane jedɗabere ndeen.†

⁵ Nden nder cotoɓ gom Alla wi'i kaden :

Be naatataa nder powtiri am faa abada.

⁶ Artuɓe nani *Habaruu lobbo oon nden calii goondinde mo, naataay nder powtiri Alla ndiin ngam be murti he makko. Amma woɓɓe kebaan laawol naatude nder mayri.

---

* 4:3 4.3, 5 Jabuura 95.11 † 4:4 4.4 Fudɗorde 2.2

⁷ Ngam majjum wadfi Alla darni nyalaane gom wi'eteene « hannden ». Alla haali dow nyalaane ndeen har hunnduko Daawda gada d'um wadfi duubi e duubi hano no d'um tawa nder dewtere wi'ude :

*Hannden, se on nanii daane makko,
to tinnee berde moodon laatodon
tiida-nyireebe.‡*

⁸ Ngam sikka fuu walaa nde nii tawaama Yosu'a§ waddaniino bibbe *Isra'el powtiri, Alla haalataano dow nyalaane gom.

⁹ Huune ndee hollata ko faa warde hannden powtiri jama'aare Alla ndeen no d'on.

¹⁰ Ngam naatudo nder powtiri Alla, kam duu fowtan no Alla fowtiri nder golleeji mum.

¹¹ Ndenne, no tilsi tinnoden no mbaawirden fuu faa naaten nder powtiri Alla ndiin to baa gooto meeden heppu naatude ngam sabbu tokkitaare waybe Alla been.

¹² Hakiika haala Alla no wuuri, ika woodi semmbe. Ika furi takubaahi ki demle didi yaraaki welude. Ika naata neddo faa nder, ka senndodira ruuhu e yonki, gi'al he mbusam. Ika faama miilooji e anniyaaji gondi nder berne.

¹³ Nder ko Alla tagi fuu, walaa ko suudanii mo. Huune fuu no dadfi yeeso makko no fiirtii. Kanko duu limtanten ko ngaduden nder mbuurnam meeden fuu.

Iisa mawdo cakkanoobe Alla

---

‡ 4:7 4.7 Jabuura 95.7-8 § 4:8 4.8 Yosu'a - Yosu'a ardi himbe Isra'el gada maayde Muusa. Kanko he maŋbe njoododii nder leydi Kanaana.

14 Ndenne, en tibino no woodiri goondinol meeden, ngol mbi'eten himbe fuu en tokkii. Ngam en kebii mawdo *cakkanoowo Alla, Iisa *Bii-Alla, yencuŋo dow yottowi faa hadde Alla.

15 Mawdo *cakkanoowo Alla meeden oon, hanaa baawdo yurmaade en wakkati njaccuŋen non. Walaa fuu no o sii'iraaka amma walaa fuu hakke gi'aade he makko.

16 Ndenne, to en kulu battaade joodorgal Alla to moyyere makko woni, keben yaafa he moyyere, mballa en wakkati d'um nafata en fuu.

5

Iisa mawdo cakkanoowo Alla, jurmotoodo

1 Mawdo *cakkanooŋe Alla fuu no subee hakkune himbe, nden halfinee golle Alla ngam mabbe. O yottina iri sadakaaji gadeteedi fuu ngam sabbu hakkeji mabbe.

2 Omo haani hollude be anndaa he woofooŋe faamo, ngam kanko he hoore makko omo woodi jaccere.

3 Ngam jaccere makko ndee wadi, no tilsi o wadana hoore makko *sadaka, nden ko o wada sadakaaji himbe.

4 Neddo fuu waawaa wadi hoore mum mawdo *cakkanoowo Alla, se hanaa Alla subii joomum noddi d'um hano no o subori, o noddi Haaruuna nii.

5 *Almasiihu duu, hanaa kam wadi hoore muudum mawdo *cakkanoowo Alla. Alla wadi mo d'um, wi'i mo :

Aan woni Biyam,

baawo hannden miin woni *Baaba maa.*
 6 Kanko duu wi'i to gom :

A *cakkanoowo Alla iri *Malkisedek faa abada.†

7 Wakkati Iisa wonnoo nder duuniyaaru, o fiyi wullaanu mawnu, o rufi gondi, o wadi du'aa'uuji. O eeli Alla, o eeliti mo ngam hisina mo maayde. Alla jabi du'aa'uuji makko, ngam he berne worre o hokki hoore makko Alla.

8 Baa ko o Biyiiko, o ekkitake d'owtanaade mo ley torraaji di o yari.

9 Gafa ko Alla wadi mo jottiido to haani yotteede fuu, o laatani d'owtaniibe mo wuddu kisinam nduumiidam.

10 Alla subii mo wadi mo mawdo
 *cakkanoobe dum iri *Malkisedek.

Filla dow ko yaarataa goondinol yeeso

11 Dow habaru oo miden njogii haalaaji keewdi, amma fiirtande on di no tiidi ngam on kanaa paamilawoobe.

12 Odon kaannoo laataade jannginoobe illa ko booyii, amma faa hannden odon ngidi janngineede kujje burde hoyne nder haala Alla. Kosam kaanufon hanaa nyaamdu tekkunu,

13-14 ngam nyaamdu tekkunu mawbe kaani dum. Baddo fuu faamanaa habaru dartinaaku, amma mawdo kay nder mbuurnam hannden e jaano no waawi senndodirde ko woodi e ko boni.

---

* 5:5 5.5 Jabuura 2.7 † 5:6 5.6 Jabuura 110.4 - Daaru duu nder Ibrankoobe 7.1-10.

6

¹ Ndenne, en accu jannde arandere warde dow *Almasiihu ndeen, ngaren dow jannde diggune. To en ngartu dow habaru tuubol e goondinol Alla,

² ekkitaaki dow gadol *batisma feere feere, jowol juude, ummitaaki maaybe, he kiite duumiife, laatiife dafol jannde arandere ndeen.

³ Dum woni ko ngadeten nde Alla jabi.

⁴ Sikka fuu walaa yoofube laawol Alla, hebube jeyngol Alla, meedube moyyere makko, hawtube he *Ruuhu Ceniido,

⁵ anndube beldum haala Alla moyyuka, meedube baawde gadeteede nder wakkati garoowo,

⁶ nde nii be kokki Alla baawo, be mbaawaa tuubii kaden. Ngam idum nanndi hano kambe he ko'e maβbe tonti *Bii-Alla, be cementini mo caka himbe fuu.

⁷ Nde nii ngesa haari ndiyam, se nga funni aawdiiri nafoori remube nga, Alla barkini nga.

⁸ Amma nde nga funni kebbe e tuppe, de ngalaa nafakka fuu, dum booyataa ko nga hudee, nga wulee.

⁹ Banndiraabe am horsube, baa se min kaali iri haalaaaji dii, sikka fuu walaa miden anndi ko odon dow laawol lobbol, laawol kisinam.

¹⁰ Ngam Alla no dartiido, o yeggitittaa golle moodon lobbe he hidde nde kolludon, wakkati mballannodon himbe Alla hano no ngondon odon ngadira nii faa warde hannden.

¹¹ Ko min ngidi woni neddo moodon fuu tarsiino faa wooda ngam jaarude goondinol

mum yeeso faa yotto he nyalaane mum
sakitittoone heba ko kedifon.

¹² Ndenne, on kaanaa yoofude amma on
kaanaana nyemminde, be nder goondinol
mum'en he munyal mum'en kedi faa kebi
tammude nde Alla wadani dum'en.

Tammude tabbitoore

¹³ Wakkati Alla wadannoo *Ibrahim alkawal,
Alla hunorii hoore mum, walaa fuu burdo mo,
mo o hunorto.

¹⁴ O huni, o wi'i *Ibrahim : *Tabbintin ko mi
barkinte, mi dunnan jippotoobe he maada.**

¹⁵ Gada munyal manngal *Ibrahim hebi ko
Alla fodi hokkude dum.

¹⁶ Nde nii himbe no kunoo, burdo dum'en
manngu be kunorto. Hunayeere ndeen no
tabbintina ko haala maabe no goonga. Inde
senna geddi fuu.

¹⁷ Wakkati Alla hidunoo hollude himbe
heboobe fodoore mum, ko sikka fuu walaa ko
haala mum ummataako, o huni non ngam o
tabbintina ka.

¹⁸ Kujje didi gom no don de mbattittaa
abada. Kujje dee ngoni fodoore e hunayeere
Alla. Kujje didi de mbaawtaa laatii fewre, ngam
majjum wadi ide cembindina berde meeden,
enen woppube fuu ndoggiri mo ngam hebude
tammude nde o wadani en.

¹⁹ Gokka meeden kaa woni bonjariyal
sembenteyal, jogiingal yonkiiji meeden
hannden. Gokka meeden kaa, kam fedditi Riido
birnoowo nokkuure burne senaade dow
kammu.

---

* **6:14 6.14** Fudforde 22.16-17

²⁰ Don Iisa ardi en, o naati faa yeeso ngam fiirtande en laawol. O laatii mawɔfo *cakkanoowo Alla iri *Malkisedek faa abada.

7

Golle cakkanoowo Alla de Malkisedek wadi no buri de Lewi

¹ *Malkisedek, *cakkanoowo Alla Toowɔfo laatakeno laamiido huɓeere Saliima. Wakkati *Ibrahim yuwannoo to konu naatungu hakkune mum he laamiibe gom, ɓe o jaali. *Malkisedek tabbitowi mo, barkini mo.*

² *Ibrahim itti *jakka nder huune fuu ko o heɓunoo, o hokki *Malkisedek. Maana innde *Malkisedek woni : « Laamiido dartinaaku ». O laamiido Saliima, naa mbi'en laamiido « jam ».

³ Dewtere faaminaay fuy dow inniiko naa baabiiko, naa maamiraabe makko. Dewtere haalaay fuy dow dimeeki makko naa dow maayde makko. Amma inde nanndina mo he *Bii-Alla. Ngam majjum wadi o *cakkanoowo Alla faa abada abadin.

⁴ Ndaaree no teddungal *Malkisedek foti manngu, faa maamii'en *Ibrahim he hoore mum itti *jakka dow ko heɓunoo nder konu, hokki mo.

⁵ Jippotoobe he *Lewi kam'en tan *Tawreeta hokki laawol jabude *jakka he ɓiɓɓe leydi *Isra'el e banndiraabe maɓɓe baa nii ko ɓe fuu ɓe go'o. ɓe fuu ɓe taaniraabe *Ibrahim.

⁶ Amma baa ko *Malkisedek jeydaaka he *Lewi, o jabi *jakka dow njawdi *Ibrahim, o barkini mo, kanko keɓuɗo podooje Alla.

---

* 7:1 7.1 Daaru Fudɗorde 14.17-20.

7 Sikka fuu walaa, burɗo manngu kam barkinta burɗo famɗude.

8 Jippotoobe he *Lewi bee, jaboobe *jakka, ɓe fuu ɓe maayooɓe, amma *Malkisedek no buurɗo hano no Dewtere seedorii dum.

9 Har laawol kokkol *jakka *Ibrahim ngool, eden mbaawi wi'ude ko *Lewi fadde mum jabude jakkaaji, yobaana *jakka hoore mum.

10 No waawi wi'eede non ngam wakkati *Ibrahim fottunoo he makko ndeen, *Lewi rimaakano amma no tawa nder duhol maamiidum *Ibrahim.

Iisa cakkanoowo Alla iri Malkisedek

11 *Tawreeta kokkaado ɓiɓɓe *Isra'el, sinngaakana dow golle cakkanol Alla ɗe Lewinkooɓe ngadi. Joonin nde nii tawanooma ko golle cakkanol Alla ɗeen kuubiino, garol *cakkanoowo Alla feereejo gom hano *Malkisedek, mo yuwaay he Haaruuna sam sam, haajaakano.

12 Ndenne, se ardanal diina waylitake, tilay duu tilsinooje ɗeen mbattitee.

13 Haalaaji dɗii kaalaama dow Joomiraawo meeden, o yuwaay he lenyol *Lewi, o yuwaana he lenyol feerewol gom. Nder maggol duu walaa fuu golluɗo golle *cakkanoowo Alla, baa nde worre.

14 Ngam nedɗo fuu no anndi ko Joomiraawo meeden he lenyol *Yahuuda yuwi. *Muusa wi'aay fuy dow maggol wakkati o haalannoo dow golle cakkanol Alla.

15 Ko ngonden efen kaala d̄um nii hannden wanngi yaasin wakkati *cakkanoowo Alla feerejo gom iri *Malkisedek wanngi.

16 O laataaki *cakkanoowo Alla hano no tilsinooje d̄een kaalirnoo d̄um ngam o yuwi he *Lewi. Amma o laatake *cakkanoowo Alla nder baawde mbuurnam d̄am hantataa.

17 Ngam no winndaa wi'aa :

A *cakkanoowo Alla iri *Malkisedek faa abada.†

18 Ndenne, tilsinoore arandere ndeen hennaama senngo ngam nde walaa semmbe, nde nafataa.

19 *Tawreeta Muusa wad̄aay himbe laatoo huubube, ngam majjum wad̄i kokkad̄en tammude burde wodde, tammude nde har mum mbaawd̄en badaade Alla.

20 Hanaa tammude ndee tan Alla hokki en, o beydani en hunayeere makko duu. Ngam wakkati Lewinkooɓe naatannoo nder golle cakkanol Alla, Alla hunaaki,

21 amma wakkati Iisa naatannoo o huni non, o watti mo. Nder dewtere no winndaa wi'aa : *Joomiraawo hunake, o ummintaa haala makko.*

A *cakkanoowo Alla faa abada.‡

22 Ngam sabbu hunayeere ndee, Iisa laatii tabbintinoowo amaana keso burd̄o amaana arano oon.

23 Ko seedi amaana keso oo he arano oon duu woni : *Cakkanoobe Alla aranbe duud̄inoo sanne ngam maayde had̄i be be nduuma nder golle mabbe.

24 Amma Iisa wuuran faa abada, buurol makko ngol wad̄i golle *cakkanol Alla de o wad̄i d̄een duuma faa abada.

† 7:17 7.17 Jabuura 110.4

‡ 7:21 7.21 Jabuura 110.4

²⁵ Ngam majjum wadi, har laawol makko, o baawdo hisinde neddo fuu badiido Alla faa abada. Sikka fuu walaa Iisa no wuuri, ndenne omo waawi du'anaade himbe to Alla.

²⁶ Iisa woni mawdo *cakkanoowo Alla mo kaajaden. O ceniido, o walaa fuu feloore gom, laru fuu walaa he makko. Omo seedi he wadube hakke, o teddinaado burdo huune fuu ko tawa dow kammu.

²⁷ O nanndaa he mawbe *cakkanoobe Alla beeto, wadanoobe ko'e mum'en *sadaka nyannde fuu ngam hakkeji mum'en, nden ko ngadana himbe duu *sadaka. Iisa kay, gaba go'o mursi yonki mum ngam laatanoo himbe fuu *sadaka moytoowo hakke fuu.

²⁸ *Tawreeta no watta mawbe *cakkanoobe Alla jaccube, amma hunayeere Alla gadfa jippaaki *Tawreeta watti Biddo laatiido kuubudo faa abada.

8

Iisa mawdo cakkanoowo Alla

¹ Nder ko ngonden eden kaala dum ko buri woni : Eden ngoodi mawdo *cakkanoowo Alla gondo dow, no joodii nyaamo Alla Jom baawde e teddungal.

² Omo golla, golle makko nder nokkuure seniine, *hukumuuru goongaaru. *Hukumuuru nduu, Joomiraawo wadi ndu, hanaa neddo gom wadi ndu.

³ Mawdo *cakkanoobe Alla fuu no subee ngam yottinde to Alla hadiyaaji he sadakaaji kirseteedi. Ngam majjum wadi no tilsi Iisa mawdo *cakkanoowo Alla heba ko yottinta.

⁴ Nde nii omo wonnoo nder duuniyaaru nduu non, nden o laatataakono *cakkanoowo Alla baa sedfa, ngam no woodi yottinoobe sadakaaji be *Tawreeta hokki laawol.

⁵ *Cakkanooŋbe Alla been ngollata nder nokkuure tinndinoore en ko woni dow kammu. Wakkati *Muusa sirinoo wafa *hukumuuru nduun, Alla wi'i mo : *Tinnaa, wad̄ir huune fuu no kollirmaami dum dow waamnde.**

⁶ Amma joonin, *Almasiihu halfinaa golle dewal, golle burde de maŋbe wodde, ngam kanko watti amaana keso gonŋo hakkune himbe he Alla.

Amaana oo sinngaama dow podooje lobbe sanne.

⁷ Nde nii tawanooma, ko amaana arano oon walaano fuu laru gom, nden diŋaŋo oon wadataakeno.

⁸ Alla hi'i boofi keewdi di himbe mum ngadi, nden feli be wi'i :

Miin Joomiraawo,

*mido wi'a on nyalaade no ngaran,
de ngadiŋanmi he himbe leydi *Isra'el,
he himbe leydi *Yahuuda amaana keso.*

⁹ Amaana keso oo, nanndataa he amaana mo ngadiŋinooŋmi he maamiraabe maŋbe, wakkati dowunooŋmi be faa be mburtii leydi Misira.

*Ngam be njogaaki amaana am,
wadi miin duu mi saanaay be.*

¹⁰ Ndaa, nde beydake sedfa :

---

* **8:5 8.5** Burtaaki 25.40 - Do waamnde wonnde no haalee dow mum ndeen woni waamnde Sinayi.

*Amaana mo ngadidanmi he biɓbe *Isra'el
oon nii :*

*Mi wattan tilsinooje am nder hakkillooji
mabbe,*

mi winnda de nder berde mabbe,

mi laatoo Alla mabbe,

be laatoo himbe am.

¹¹ *Kaden fotaay neddo fuu tinndina gondo mum,
naa wi'a bannum :*

Ada haani annda Joomiraawo,

ngam himbe fuu no anndan kam,

pamaro yahde mawdo mabbe.

¹² *Ngam mi yaafoto hakkeji mabbe,*

*mi moytan hakkeji mabbe pat nder hakkillo
am.*

Dum woni ko mbi'umi, miin Joomiraawo.†

¹³ *Wakkati o haali habaru amaana keso oo, o
hiddini amaana arano oon. Joonin kay, ko
naywi faa hiddi dum, badake halkude.*

9

Habaru dewal nder amaana kidfo

¹ *Amaana arano oon no jogii tilsinooje
kawjiide laabi dewal Alla he tilsinooje kawjiide
nokkuure ittanaane Alla nder duuniyaaru.*

² **Hukumuuru peccaanu pecce dɗi gom no
tawa nder nokkuure ndeen. Innde feccere
arandere ndeen woni nokkuure seniine. Nder
mayre no tawa fitilla e teebur gom, mo dow
mum buuru ittanaado Alla oon deketee.*

³ *Feccere dɗaɓere ndeen no tawa gaɗa riido
palaado nder *hukumuuru nduun. Inde
inndiree nokkuure burne senaade.*

† **8:12 8.8-12** Yeremiya 31.31-34

⁴ Ley mayre no tawa urorde wadiraane kanje e *Keesuwal amaana moytirangal kanje nder e yaasin fuu. Nder *Keesuwal ngaal no woodi tummbugel kanje gom, nder maggel no tawa nyaamdu gom wi'eteenu « *manna ». Sawru Haaruuna wilitindu, alluuje de dow mum amaana arano oon winndaa no tawa nder maggal.

⁵ Dow *Keesuwal ngaal no tawa nate gom tinndinooje maleykaaɓe ɗiɗo gom kolloobe teddungal Alla wi'eteɓe keruba'en. Dowdi bippoole majje no kuura ommbirgal *Keesuwal ngaal. Amma joonin en ngalaa wakkati ngam famtinde kujje deɗe fuu gootel gootel.

⁶ Nii kujje deɗe fuu moyyiniraa.

Nyannde fuu *cakkanoobe Alla been, daliila golle maɓɓe ibe naata, ibe mburtoo nder feccere arandere ndeen.

⁷ Amma ley hitaane, mawɗo *cakkanoowo Alla oon tan woni naatoowo faa nder feccere ɗiɗaɓere ndeen, kam duu nde worre. No tilsi duu o nadda he yiyam ndabba kirsaana sakkaa ngam hakkeɗi makko he hakkeɗi himbe gadaadi nder rafi anndal fuu moytee.

⁸ Ko *Ruuhu Ceniido hidi holla ɗo nii : Nde nii feccere arandere ndeen no darii, too laawol naatude nokkuure ɓurne senaade ndeen walaa.

⁹ Ko *Ruuhu holli ɗum no misaali tinndinoowo dow jamaanu hannden. Maana majjum woni : Hadiyaaji e sadakaaji kirseteedi ngam Alla mbaawtaa itti wamre hakke wonnde nder berɗe himbe.

¹⁰ Ko woni no hiɗee haaleede ɗo woni filla nyaamɗe, jarɗe e lootaaki ngam laabal.

Tilsinooje non daarooje mbuurnam banndu,
gonnoode no ngolliree fadde Alla wattitide
huune fuu.*

Sadaka nder amaana keso

¹¹ *Almasiihu wanngi joonin hano mawɗo
*cakkanoowo Alla, ngam waddande en
moyyereji lobbi. O naati *hukumuuru burnu
manngu e burnu huubude. *Hukumuuru ndu
junngo bii-aadama wad'aay. *Hukumuuru ndu
tawaaka nder duuniyaaru meeden.

¹² O naati gaba go'o nder nokkuure burne
senaade. O naddaay yiyam ilooji, naa yiyam
ga'i gom. Yiyam hoore makko o naddi, o
rimɗini en faa abada abadin.

¹³ Yiyam ilooji, yiyam ga'i e ndooni nyale
wulaange, kam'en mbiccetee dow wad'ube
hakke ngam laabinde be hano no finaa-tawaaji
tilsiniri ɗum.

¹⁴ Nde nii goonga fuu, nii haani wad'eede, too
no woodi ko furi yiyam *Almasiihu baawɗe
naa ? Kanko mo nder arɗaɗal *Ruuhu
duumiido sakkani Alla hoore mum. O laatii
*sadaka mo walaa fuu feloore. Yiyam makko
ɗam laabinta berɗe meeden, itta ɗe nder gaɗol
golleji bondi ngam ɗowntanoden Alla
duumiido.

¹⁵ Ko wad'i Iisa laatii gartiroowo potal
hakkune himbe he Alla, kam woni ko himbe be
Alla noddi keba ndonu nduumiingu, ngu Alla
he hoore mum fodanii be nder amaana keso.

---

* **9:10 9.10** Do wakkati mo Alla wattiti huune fuu, kam woni
wakkati garki Iisa Almasiihu.

Maayde Iisa wari rimɗini himbe, wadfunooɓe hakke nder jamaanu amaana arano.

¹⁶ Nokku fuu to ɗerol cenndol ndonu tawa, no tilsi lamnee ko binnduɗo ngol oon maayii.

¹⁷ Ngam tabbat ɗerol ngool gollataa nde hanaa binnduɗo oon maayu non. Ndenne, nde nii binnduɗo ngol oon maayaay, ngol gollataa.

¹⁸ Ngam majjum wadi, amaana arano oon tabbitittaa, nde yiyam rufaaka.

¹⁹ Ko *Muusa janngi tilsinooje tawaade nder *Tawreeta ɗeen yeeso himbe fuu, o hooyi yiyam ga'i, yiyam ilooji, o hawrodiri e ndiyam. O suuwi leebi baali bodfeeji he licce isop nder yiyeele ɗeen, o wicci he dewtere *Tawreeta, nden o wicci he himbe fuu.

²⁰ O wi'i : *Dum woni yiyam tabbintinoojam amaana mo Alla tilsini tokkon.*†

²¹ O wicci ɗam kaden dow *hukumuuru wondu nder nokkuure ittaane Alla ndeen. O wicci ɗam he gineeji dewirdi Alla diin fuu.

²² Ndenne hano no *Tawreeta holliri ɗum, yiyam no lamna huune fuu, amma nde yiyam rufaaka, jaafol hakke walaa.

Iisa mursi yonki mum gaba go'o

²³ Nde nii no tilsi kujje tinndinooje kujje gonɗe dow laabiniree sadakaaji, ndenne kujje goongaaje gonɗe dow ɗeen kay kaanaana laabiniree *sadaka gom burɗo sadakaaji diin.

²⁴ *Almasiihu naataay nder nokkuure burne senaade nde bii-aadama wadi. Amma, nder nokkuure burne senaade wonnde dow kammu o yeenyi, to o woni omo darani en yeeso Alla.

† 9:20 9.20 Burtaaki 24.8

Nokkuure burne senaade nde juude fiɓɓe aadama ngadfaay ndeen, nokkuure tinndinoore nokkuure burne senaade goonga e goonga wonnde dow kaamu non.

²⁵ Mawdo *cakkanoobe Alla hitaane warde hitaane no naata nder nokkuure burne senaade, hanaa ngam sakkude yiyam hoore mum amma ngam sakkude yiyam fereejam gom. Amma en ngi'ii ko *Almasiihu kay gaba go'o naati ngam sakkude hoore mum.

²⁶ Se tawinoo kile keewde o naatunoo, nden o torretenoo kile keewde illa fudforde duuniyaaru. Amma nde goonga nder wakkatiiji cakitiidi dɗii, nde worre o wanngi. Har banngol makko ngool, o mursi yonki makko gaba go'o ngam moytude hakke himbe.

²⁷ Bii-aadama fuu, nde worre tan maayata, gada mum Alla hiito joomum.

²⁸ Hano non duu *Almasiihu mursiri yonki muudum gaba go'o ngam o ronndo hakke himbe heewbe. O wanngowan nde didabere, hanaa ngam ronndaade hakke himbe, amma ngam hisinde doomube gartol makko.

10

Iisa sadaka amaana keso

¹ *Tawreeta Muusa no tinndinoore kujje lobbe garooje tan, amma nde hanaa de goonga e goonga. Baa nii ko nde tilsinii sadakaaji ngadfee hitaane warde hitaane nde waawaa wadi, hidube badaade Alla har gadol sadakaaji dɗii laatoo huufube.

² Nde nii sadakaaji d̄ii mbaawiino baɗinde himbe, nden waɗooŋe d̄i ngayniino golle mum'en. Ngam nde nii rewooŋe been laabinaama ngam hakkeji mum'en nde worre lok, nden hakkillooji maɓɓe ummataakono kaden.

³ Amma nde goonga, hitaane fuu sadakaaji d̄ii miccintinta ɓe hakke maɓɓe.

⁴ Yiiyam ga'i e ilooji d̄am waawaa moyti hakke sam,

⁵ waɗi, wakkati *Almasiihu naatannoo duuniyaaru, o wi'i Alla :

A hiɗaa haɗiyaaji e sadakaaji kirseteedi, amma a waɗani kam banndu ngam mi d̄owtane.

⁶ *Sadakaaji bulaadi e sadakaaji gaɗaadi ngam moytol hakke duu*

mbelaa ɓerne maa.

⁷ *Yaa Alla ! Ndaa, mi wari ngam waɗude muuyde maada.*

Nii d̄um winndiraa dow am nder dewte.*

⁸ *Arannde nii ko *Almasiihu wi'i Alla nii : A hiɗaa haɗiyaaji, a hiɗaa sadakaaji kirseteedi naa buleteedi. A hiɗaay d̄i, d̄i mbelaa ma.*

Amma *Tawreeta tilsini sadakaaji d̄ii fuu ngadee.

⁹ *Gaɗa mum, o wi'i Alla : Ndaa, mi warii ngam mi waɗa muuyde maa. *Almasiihu itti sadakaaji arani d̄iin, waddi *sadaka keso gom.*

¹⁰ *Wakkati Iisa *Almasiihu waɗunoo muuyde Alla d̄een, en fuu en laabinaama he hakkeji meeden. Ngam, o hokki banndu makko*

---

* **10:7 10.5-7** Jabuura 40.7-9

laatanoo en *sadaka. O hokkii ndu gaba go'o faa abada abadin.

¹¹ *Cakkanooŋe Alla no daroo nyannde fuu dow koyde mum'en ngam wadude golle mum'en. Ibe njottina sadakaaji diin wakkati fuu, amma sadakaaji diin mbaawtaa moyti hakkeji himbe.

¹² Amma *Almasiihu kay no seedi he *cakkanooŋe Alla bee. Gaba go'o o sakki hoore makko ngam hakkeji himbe. *Sadaka oo duu, heyi kam tan faa abada. Gaɗa gaɗol *sadaka oo o joodoowi nyaamo Alla,

¹³ to o doomi Alla sorna waybe makko ley teppere makko.

¹⁴ Ndenne he *sadaka gooto oo, o wadi be o laabinnoo he hakke mum'en huubube faa abada abadin.

¹⁵ *Ruuhu Ceniido duu no seedanoo en dow majjum, no wi'a :

¹⁶ *Alla Joomiraawo wi'i :*

*Ndaa amaana mo ngadidanmi he mabbe
nder balde garooje nii :*

*Mi wattan tilsinooje am nder berde mabbe,
mi watta de nder hakkillooji mabbe.*

*Ruuhu Ceniido duu no seedanoo en no wi'a kaden :

Alla Joomiraawo wi'i :

¹⁷ *Mi moytan sam hakkeji mabbe he bonandaaji
mabbe nder hakkillo am.†*

¹⁸ Ndenne, nde nii hakkeji fuu njaafaama, *sadaka moytoowo hakkeji fuu haajaaka kaden.

---

† 10:17 10.16-17 Yeremiya 31.33-34

Almasiihu firti laawol kesol

¹⁹ Banndiraabe am, yiyam Iisa ndufaadam
dam hokki en semmbe naatude nokkuure
burne huune fuu senaade.

²⁰ O udditani en laawol kesol goodungol
yonki, laawol kesol naatirteengol har riido
*hukumuuru seniinu nduun. Laawol ngool
woni maayde makko.

²¹ Eden ngoodi mawdo *cakkanoowo Alla,
ardinaado suudu Alla.

²² Ndenne, en bado Alla he berne lamnde he
tammude mawne nde goondinol meeden hokki
en. Berne lamnde, nde ko boni fuu walaa nder
mum, he banndu lamniraanu ndiyam laabdam.

²³ En tibinoo sanne tammude meeden,
tammude nde annduden fakat no goonga, ngam
gadando en fodoore ndeen, no kolniido.

²⁴ En ngattu hakkillo meeden ndaaren no
mballodirten hakkune meeden, faa hidde he
gadanodirolo golleeji lobbi naata hakkune
meeden.

²⁵ To en paddo koyde he kawriide meeden
hano no wobbe paddorto koyde mum'en.
Amma en cembindinodir berde, ngam en
ngi'ii nyalaane Joomiraawo badake.

²⁶ Nde nii eden keero, eden ngada hakke
gada ko annduden goonga oon faa laabi,
paamen ko *sadaka ittoowo hakkeji gom fuu
walaa gada kaden.

²⁷ Amma ko horani en woni kedoden kiite
Alla nder kulkulal manngal. Kiite gardooje hiite
haadunge, halkoowe waybe Alla.

²⁸ Se neddo murti he *Tawreeta Muusa, nde
himbe dido naa tato ceedake, joomum no

waretee non, yurmeene fuu walanaa joomum.

²⁹ Ndenne, dume laatoto kiite neddŋo banyudŋo bii-Alla, ndaari meere yiyam makko ndufaadam ngam amaana, yiyam laabinoojam, dey kaden yenni *Ruuhu Alla, Ruuhu kokkoowo moyyere ? Odon mbaawi miilaade iri kiite, de iri neddŋo oo haani naa ?

³⁰ Ngam eden anndi Alla bi'udŋo :

Miin jeyi yottitaare,

miin yoptoto neddŋo fuu dey-dey ko wadŋi.‡

Alla wi'i duu :

Miin, Joomiraawo mi hiitoto himbe am.§

³¹ Hey, naatol neddŋo nder juude Alla duumiido no hulyinii sanne !

³² Miccitee he ko wadfunoo nder mbuurnam moodon aranam, wakkati ngoondindon lisa *Almasiihu. On munyii keddi baawde moodon.

³³ Wakkatiiji gom on njennaama, on cementinaama caka jama'aare. Wakkatiiji gom on torraama, wakkatiiji gom odon mballa wonbe no torree hano moodon gom.

³⁴ On njurmame wonnoobe ley kasu. Woodfi, on njabi teetaŋon ko njogidŋon fuu. On njabirii dŋum welwelo, ngam odon anndi, ko odon ngoodi ko buri kujje dee fuu woodude, kujje de tabbitata faa abada abadin.

³⁵ Ndenne, to mboppee hoolaare moodon, ngam inde woodi mbarjaari mawni.

³⁶ Munyal kaanudon, ngam wadude ko Alla hidŋi, kebon ko o fodani on.

³⁷ No winndaa wi'aa :

---

‡ 10:30 10.30 Wi'itaade Tawreeta 32.35 § 10:30 10.30 Wi'itaade Tawreeta 32.36

*Sedfa hori, sedfa tan hori
kaanudo wara oon, wara,
o warilawan.*

*38 Alla wi'i : Goondindo kam, no dartiido.
Goondinol mum no wurnan dum.
Amma nde o hokkii kam baawo,
mi nanataa beldum joomum.**

*39 Enen kay, en njeйдаaka he kokkoobe Alla
baawo, kalkoobe. En goondinbe Alla, en
kisintee duu.*

11

Habaru goondinol

¹ Goondinol Alla, tabbintinde kebol ko nedfo tammi non, laawol anndude goongaaji di nedfo hi'ataa.

² Ngam maggol Alla yardi he maamiraabe meeden.

³ Ngam en ngoondini wadi paamuden ko he haala makko o tagiri dow e ley. Ko hi'etee fuu tagiraama he ko hi'ataake.

⁴ *Haabiila, ngam goondinii wadi o ittani Alla *sadaka burfo *sadaka *Kayinu. Ngam o goondinii wadi Alla jabi sadakaaji makko, famtini mo ko o dartiido. Goondinol makko ngool wadi baa nii ko o maayi, omo he waajaade.*

⁵ Enok, ngam goondinii Alla wadi yencinaa dow ngam to meedu maayde sam. Nedfo fuu hi'aay mo kaden, ngam Alla yencinii mo. Se

---

* **10:38 10.37-38** Habakuk 2.3-4   * **11:4 11.4** Daaru Fudforde 4.3-10.

goonga duu, dewte ceedanake mo, mbi'i illa o yencinaaka, omo weli Alla.†

⁶ Ned'ŋo fuu waawtaa weli Alla, nde nii joomum goondinaay. Ned'ŋo fuu baadii Alla, tilay goondina ko Alla no ŋon, omo moyyana tefooŋe mo duu.

⁷ Nuhu, ngam goondinii waŋi o ŋowtani Alla cappiido mo dow fii, garoowo mo o hi'aay. O waŋi ko Alla wi'i mo. O seki laana ndiyam kaan ngam o danna koreeji makko. O holli ko himbe ngadi hakke. Ngam goondinol makko ngool, o laatii dartiido to Alla.

⁸ *Ibrahim, ngam goondinii Alla waŋi, o jabi ko Alla wi'i, o yaha nder leydi ndi kam fodi hokka mo. *Ibrahim dilli, tawi anndaa to fa'i.

⁹ Ngam o goondinii Alla waŋi o hodi ley *hukumuuru makko nder leydi ndi o fodanaa ndiin. Isiyaaku he Yakuuba duu njoodii ley hukumuuji mum'en hano no *Ibrahim joodori nder mayri. Nii waŋi ko Isiyaaku e Yakuuba ndoni kam'en duu fodoore ndeen.

¹⁰ *Ibrahim waŋi ŋum ngam o haabi o hi'aay huŋeere duumiine nde Alla diidi, nyiŋani mo ndeen.

¹¹ *Ibrahim, ngam goondinii waŋi hebi beyŋu baa nii ko naywi. Saratu, deekiiko duu no dimaro. O tabbintinii ko Alla no yottinan haala mum.

¹² Ngam majjum waŋi he nayeejo gooto oo, naywuŋo faa no hedi maayde, jippotooŋe ŋuŋbe yuwi. Dimma maŋbe no fota dimma

---

† 11:5 11.5 Daaru Fuŋŋorde 5.21-24.

koode kammu, naa taasiiri daane maayo ndi limataako.‡

13 Himbe bee fuu maaydi goondinɔl Alla, be kebaay podooje de Alla wadi deen. Amma be kolliri de to woddi, be nani beldum. Be njabi ko be weerbe nder duuniyaaru.§

14 Haalube iri haalaaji dɔi kolli ko kam'en no tefa leydi halal mum'en.

15 Nde nii be miccitakeno leydi ndi be ndillunoo nder mum, nden be kebiino laawol soyyaade.

16 Amma be ndekii hakkillo mabbe dow nokkuure burne wodde, nokkuure wonnde dow. Ngam majjum wadi, dum semtinaaki to Alla, Alla noddiree Alla mabbe, ngam o siryanake be hubeere gom.

17-18 *Ibrahim, ngam goondinii wadi, o sakkani Alla biyiiko wakkati Alla sii'iino goondinɔl makko. Baa nii ko Alla wadani mo fodoore nde nder mum o wi'i : *Har Isiyaaku jippotoobe maada bee yuwata.* * Ibrahim hosi sakkude biyum bajjo.

19 *Ibrahim tabbintinii ko Alla no waawi ummintinde maaydo, ngam majjum wadi eden mbaawi wi'ude ko Alla hokkiti *Ibrahim biyum, hano maaydo ummitii.

20 Isiyaaku, ngam goondinii wadi, o eeli Alla barkindina Yakuuba e Isuwa dow ko warata yahde yeeso.

21 Yakuuba, ngam goondinii Alla wadi, wakkati o badinoo maayde, o barkindini biɓbe

---

‡ 11:12 11.12 Daaru Fudɗorde 15.15. § 11:13 11.13 Daaru Fudɗorde 23.4. * 11:17-18 11.17-18 Fudɗorde 21.12

Yusufu diɗo been gooto gooto. O tuugi dow sawru makko, omo teddina Alla.†

22 Yusufu, ngam goondinii Alla wadi, wakkati badinoo maayde, haali dow burtaaki biɓɓe *Isra'el nder leydi Misira. O tinndini ɓe, no ɓe ngadirta ɓannu makko.

23 Saarooɓe *Muusa, ngam ngoondinii Alla wadi ɓe cuudi *Muusa lebbi tati gada dimeeki mum. Ngam ɓe ngi'ii *Muusa no cukalel lobbil, ɓe kulaay tilsinoore laamiido oon.

24 *Muusa, ngam goondinii Alla wadi, wakkati mawnunoo, salii wi'ee ko ɓii-Firawna debbo rimi mo.

25 *Muusa ngam goondinii Alla wadi subii wondude he himɓe Alla nder torraaji mum'en, baa nii ko omo waawi wuurude mbuurnam mbeldam nder wakkatiyel sedda.

26 O hi'i ko o yennee no *Almasiihu yenniroytee, no ɓurani mo hebude njawdi Misira fuu. Ngam gite makko ngalaana no ndeki dow mbarjaari ndi o heboyta.

27 *Muusa, ngam goondinii Alla wadi o hulaay tikkere laamiido Misira, o dilli Misira. O darii nokkuure worre, hakkillo makko no fukkii hano neddo gi'udo Alla mo neddo fuu hi'aay.

28 Ngam o goondinii Alla wadi o wadi himɓe *Isra'el puɗɗi wadude *Juulde dimɗinol Isra'ilankooɓe. O wi'i ɓe, ɓe mbicca yiyam he dammbule cuudi maɓɓe to maleykaajo ittoowo yonki oon waru afo dimaado maɓɓe fuu.

---

† 11:21 11.21 Aayaare ndee no tokka gerekankoore nder Fudɗorde 47.31.

29 Biŋŋe leydi *Isra'el, ngam ngoondinii wadi, he koyde maŋŋe, ƒe njaabi dow leydi njoorni ƒe pedditi maayo Maaliya. Amma wakkati ƒiŋŋe Misira tefunoo peddita, ƒe njoolii nder maggo.

30 Biŋŋe leydi *Isra'el, ngam ngoondinii wadi, wakkati ƒe ngadunoo balde jeddi ibe piiloo huƒeere Yeriko, birniyol huƒeere ndeen saami.

31 Rahab, debbo pijoowo oon, ngam goondinii Alla wadi wardaaka he tottitiibe Alla. Seyo e jam, o jabbori ƒiŋŋe *Isra'el horuƒe leydi makko.

32 Dume mbi'anmi kaden ? Wakkati oo heyataa kam mi haala, mi senndodira haalaaji dow Gideyon, Barak, Samson, Yefta, Daawda, Samuwiila, naa dow annabiibe gom.

33 Be fuu, ngam ƒe ngoondinii Alla wadi, ko ƒe koni leyde dufde, ƒe nyaami de. Be laamorii dartinaaku, ƒe kebi podooje de Alla wadani ƒe, ƒe maŋŋi kunddule muusuuji ladde.

34 Be keli baawde hiite haadunge, ƒe kisi coppol takubaaje belde. Be tampuƒe amma ƒe ngartii semmbenteebe. Be laatii suusube nder koni, ƒe ndiiwii konuuji gardi he maŋŋe.

35 Rewuƒe gom, ngam ngoondinii wadi maayuƒe maŋŋe gom ummintinaa. Himuƒe gom torraama faa ƒe kosi maayde, amma ƒe calii tettineede ngam ƒe maaya, ƒe ummintinee nyannde darŋal no burani ƒe.

36 Wobuƒe duu njennaama, boccaama. Be nanngaama, ƒe kabɓiraama callali, ƒe uddaama.

37 nder maŋŋe, wobuƒe padɗaama kaaye faa maayi. Wobuƒe tayaa, cenndaa didi, wobuƒe

mbardiraama takubaaɓe. Wobbe no wakkati fuu nder perol, ibe ɓorno guri be'i naa baali. Be teetaama huune fuu ko be njogii. Be torraama, be ngadɗaama ko metti fuu.

³⁸ Ibe piilo nder laddeɓi e ley baamle, ibe njoodoo nder lowi, nder gayɗe. Duuniyaaru nduu fotaay baa to be ngarta be njoodoo nder mum.

³⁹ Himbe bee fuu, manaama ngam be ngoondinii Alla, amma nder maɓbe walaa kebudo fodoore Alla.

⁴⁰ Ngam Alla siryanake en godɗum nafoojum sanne, wadi be mbaawaa heewtude huune ndee, nde hanaa min keewti nde non.

12

Dekol gite dow Almasiihu

¹ Enen wonbe no tummbi caka goondinbe re'ataa, holluɓe noy goondinol mum'en foti eden kaani woppude donngal fuu goongal no hada en yahde yeeso. Accen wafude hakke fuu gonde no jiiɓa en, tittinkinoden illa fudɗorde nder ko yameden, faa njottoden he timmoode majjum.

² En ndeku gite meeden dow Iisa, omtando en laawol goondinde Alla, balloowo en goondinol meeden huuba cap. Ngam beldum berne nde o hebata, wadi o suusi maayde dow *leggal bardugal. O wannaaka semteene nde o yarata ngam maayde makko dow maggal. Joonin, omo joodii nyaamo joodorgal Laamu Alla.

³ Miccitee no Iisa munyiri nganyaandi ndi wadfooŋe hakke kolli mo, heba to tampiri helu berde moodon.

⁴ Habdo moodon he hakke, heewtaaki to ndufoton yiyam ginan.

⁵ On njeggitii haala cemmbindinooka, iri haala ka baaba haalanta biyum, no wi'a : *Biyam, taa yawa eltol Joomiraawo, taa nanu naawdum, se o felii ma.*

⁶ *Ngam mo Joomiraawo hidfi eltata, o fela mo o daari hano biyum.**

⁷ Munyee eltol ngool, ingol moyyina mbuurnam moodon, ingol holla ko Alla no ada on hano biŋŋe mum. Bidŋo oye woni mo baaba mum eltataa ?

⁸ Bidŋo fuu no eltee. Nde nii Alla eltaay on, ndenne hanaa kanko jeyii on, on kanaa biŋŋe Alla.

⁹ Woodi duu, eden ngoodi baabiraabe nder duuniyaaru, eltoobe en, en teddinii ŋe, sako *Baaba meeden gondo dow eltoowo en ngam keŋen mbuurnam faa abada.

¹⁰ Baabiraabe meeden no elta en, ngarten no ŋe ngidi ngam wakkati seŋda. Amma Alla no elta en ngam beydaari meeden, ngarten seniibe hano makko.

¹¹ Wakkati eltol, beldum walaa, sey nii naawdum. Amma gaŋa mum, ingol rimana jabuŋe eltee ŋeen jam e dartinaaku.

¹² Ngam majjum cemmbindinee juude moodon tampuŋe, cemmbindinee koppi moodon comuŋi.

---

* **12:6 12.6** Banndi 3.11-12

13 Moyyinanee koyde moodon laabi dartiifi,†
ngam to koyde moodon layooje lardu amma de
nyawta.

Buurool mbuurnam ceniidam

14 Tittinkinee, ngadee keddi baawde moodon,
njoodododon himbe he jam. Ngarton seniibe,
ngam nde hanaa jonnde seniine walaa gi'oowo
Joomiraawo.

15 Kakkilee, to neddo moodon fuu saloo
moyyere nde Alla wadani dum. To neddo
moodon fuu laatoo wabbere bonde, raaba
heewbe hakkune moodon.

16 Kinnee to baa gooto moodon laatoo jaahili,
mo wannaaka he ko Alla wi'i dum hano Isuwa,
connudo mawniraaku mum ngam le'al.

17 Odon anndi gada mum, o yehii to baabiiko
ngam barkina mo, amma baabiiko salii. O tefi
fuu no o wadata ngam baabiiko heba moyyere
gom hokka mo, amma meere. Baa nii ko o woyi
walaa ko dum nafi.

18 Onon, wakkati badidon Alla, on ngaraay
fuu to waamnde gom nde mbaawdon
meemude, ir waamnde *Sinayi, to hiite hubbaa,
to nibbi, to balinde wadi.

19 On nanaay daane luwal, on nanaay haala
fuu. Bibbe *Isra'el nanunoobe dum duu
ndaraaki kettinani haala fuu kaden.

20 Be mbaawaay hettinaade tilsinoore Alla
wi'ude : *Yonki fuu meemi waamnde ndee, baa se
laatii ndabba non, no fad'etee kaaye, waree.*‡

---

† 12:13 12.13 Banndi 4.26 ‡ 12:20 12.20 Burtaaki 19.12-13

21 Ko be ngi'ata d̄um no hulyini, ngam *Muusa e hoore mum wi'i ko kam *huli sanne* faa kam no diwna. §

22 Amma onon, on ngari waamnde *Siyon, huŋeere Alla duumiido, kayre woni *Ursaliima keso, huŋeere wonnde dow, to maleykaabe ujunaaji ujunaaji kawriti nder welwelo.

23 On ngari nder hawriine goondinbe Alla aranbe, be inde mum'en mbinndaa toon dow. On ngari to Alla kiitotoodo himbe fuu. On ngari to himbe dartiibe, be Alla wadi huubube.

24 On ngari to Iisa gartirido potal hakkune himbe he Alla ley amaana keso. Iisa mo yiyam mum rufaa, yiyam makko no waajoo en sanne burde yiyam *Haabiila dufaadam.

25 Ndenne, tinnee to calodon hettinaade Alla gondo no haala. Ngam nder duuniyaaru, *Muusa haalani sibbe *Isra'el amma be calake hettinaade mo. Kambe duu be kisaay tikkere Alla. Enen, illa dow Alla haaldi he meedfen nde nii en tottitake mo, sikka fuu walaa en kisataa.

26 Ndenno daane Alla yingii leydi, amma hannden o wadani en fodoore gom, o wi'i : *Mi yinngan leydi ndii, kaden hanaa kayri tan, mi yinngan kammu nguu duu.**

27 Konngol kaden ngool no holla ko tagaa fuu no yinngatee, moytee heba kujje de njinngataako deen nduumo.

28 Ngam majjum nde nii en kebi laamu ngu yinngataako, kulen Alla, njetten mo, teddinen mo nder leesinaaku ngu o hidi.

---

§ 12:21 12.21 Wi'itaade Tawreeta 9.19 * 12:26 12.26 Agay 2.6

29 Ngam nde goonga, Alla meeden no hiite nyaamoowe.†

13

Habaru waajuuji cakitiidfi

1 Tintinkinee nder hidodirde ngam on banndiraabe.

2 To njeebee jippinol weerbe, ngam wobbe nder rafi anndal mbernii maleykaabe.

3 Miccitee he uddaabe hano on fuu uddidaa. Miccitee he torraabe hano on fuu torridaa.

4 Neddo moodon fuu teddina dewngal. Worbe he rewbe wonbe nder dewngal, tilay neddo moodon fuu daroo he banndum. Ngam Alla no hiitoto pijjoobe nder dewngal he be ngalaa nder dewngal fuu.

5 Kakkitee ko'e moodon he hidde seedere. Ceyorodon ko ngoodudon, ngam Alla wi'ii :

Abada mi woppataa ma.

Abada mi yeebataako ma !*

6 Ngam majjum wadi eden mbaawi mbi'i he berne worre :

*Joomiraawo woni ballo am,
mi hulataa.*

Dume neddo waawani kam ?†

7 Miccitee ardiibe aranbe, waajiibe dow haala Alla. Miccitee noy be njoodori nder mbuurnam mabbe, ndaaree no be timminiri mbuurnam mabbe, nyemminon goondinol mabbe.

---

† 12:29 12.29 Wi'itaade Tawreeta 4.24 * 13:5 13.5 Wi'itaade Tawreeta 31.6 † 13:6 13.6 Jabuura 118.6

⁸ Iisa *Almasiihu, no wontirnoo keenja, non o woniri hannden, non duu o joodorto faa abada abadin.

⁹ To njabee waaju fereejo gom, waaju mo tokkaay laawol goondinol meeden hooya hakkillooji moodon. Ko buri wodde, woni moyyere Alla semmbindina berde moodon. Amma tokkol tilsinooje dow nyaamdu, tilsinooje non de nafataa tokkuba dum'en.

¹⁰ Enen, eden ngoodi sakkirde, amma *cakkanooɓe Alla golloobe nder *hukumuuru ceniinu ngalaa laawol nyaamude huune fuu ko sakkaa dow mayre.

¹¹ Mawɗo *cakkanooɓe Alla no nadda yiyam ko hirsaa sakkanaa Alla ley nokkuure burne nokku fuu senaade ngam moytol hakkeji, amma tewu ko hirsaa sakkaa yaasin hodorde ndeen wuletee.

¹² Ngam majjum waɗi Iisa duu maayi gaɗa wuro, yiyam mum rufi ngam har majjam o laabina himbe he hakkeji mum'en.

¹³ Ndenne enen duu, en mburto, tawowen mo gaɗa wuro, njaben cementeden no o semtiniraa.

¹⁴ En ngalaa hubeere duumotoone nder duuniyaaru nduu, amma eden tefa hubeere duumotoone waroore gom.

¹⁵ *Sadaka meeden mo ngadanten Alla woni tinnoden eden teddinan mo nder haalude he nder jardaaki ko Iisa *Almasiihu woni kisinoowo meeden.

¹⁶ To njeebee waɗude ko woodi. Cenndee ko njogidon, kokkaron beeto. Dum woni *sadaka belɗo Alla.

17 Dowtanodon ardiibe moodon. Leesinee ko'e moodon, ngadon ko be mbi'i on, ngam kambe ndoomi on. Alla duu yamtan be noy be anndiri on. Tokkee ko be mbi'i, accon be ngolla, golle mabbe nder beldum berne, hanaa nder mettal berne. Ngam nde be ngadirii ngal mettal berne, dum nafataa on.

18 Miden eela on du'aa'u. Min tabbintinii ko berde amin no laabi. Miden ngidi wadude ko haani nder huune fuu.

19 Mid'o eela on faa noy walaa ndu'anodon kam, Alla hokka kam laawol wartoyde to moodon law.

Baynodirol

20 Alla jom jam, ummintini Iisa he maayde, Joomiraawo meeden laatiido duroowo baali mawdo, dufudo yiyam mum, watti amaana keso duumotoodo hakkune himbe he Alla.

21 Alla hokka on baawde wadude ko woodi no dum wa'i fuu, ngam ngadon muuyde makko. O wartira on ko welnanta mo berne ngam Iisa *Almasiihu. Teddungal laatanoo Iisa *Almasiihu faa abada.

Aamiin !

22 Banndiraabe, ko mbinndanmi on dum juutaa sanne, mi eeli on kettinee waajuuji cemmbindinooji d'ii.

23 Mid'o haalana on ko banndii'en Timote yoofaama. Nde o warilawi to am, mi wardan he makko to moodon.

24 Miden njewta ardiibe moodon he hidube Alla wondube he moodon fuu. Banndiraabe meeden yuwbe leydi Italiya duu no njewta on.

25 Moyyere Alla wonda he moodon, on fuu !

Fulfulde, Niger West
Fulfulde, Western Niger: Ko woni Amaana Keso
(Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fulfulde, Western Niger

Translation by: SIM Niger

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source
files dated 2 May 2025
03866d8b-1da2-5821-b01d-4d382a1cd5d9